

Lausunto, HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Kunnanhallitus 10.08.2026
456/03.00.00/2026

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa asiassa valtiovarainministeriölle selostuksessa kohdassa Laukaan kunnan lausunto esitetyn lausunnon.

Päätös

Selostus

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lausunnoilla oleva esitysluonnos on tarkoitus liittää osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain niin sanottua vuosimuutoslakia, jolla säädetään valtionosuusprosentista vuodelle 2027. Ehdotus valtionosuusprosentiksi ei sisälly tähän esitysluonnokseen, koska se tarkentuu vastaa syksyllä 2026 tehtävämuutosten ja kustannustenjaon tarkentuessa.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on linjattu kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön jarrusta vuosille 2024–2027. Hallitus päätti keväen 2026 kehysriihen yhteydessä, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun tasoa korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027, mikä kasvattaa valtionosuudesta tehtävää vähennystä 60 miljoonalla eurolla. Yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuoden 2027 valtionosuudessa on noin 33 miljoonaa euroa, joten vähennyksen kokonaismäärä kasvaa yhteensä 93 miljoonaan euroon. Hallitus linjasi samalla vähennyksen toteuttamistavasta.

Vähennys kunnan valtionosuuteen toteutetaan siten, että vähennys on asukasta kohden yhtä suuri euromääräisesti.

Hallitus päätti vuoden 2025 kehysriihen yhteydessä, että osana uusia sopeutustoimia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron, eli noin 2 prosentin vähennys. Vähennys linjattiin toteutettavaksi vuonna 2026 määräaikaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden peruspalvelujen valtionosuus on negatiivinen. Vähennyksen pysyvästä kohdennustavasta oli tarkoitus päättää tuolloin valmisteilla olleen valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti, että pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamista jatketaan vuodesta 2027 lukien kehysriihessä 2025 linjatulla tavalla siten, että vähennys on yhtä suuri prosentuaalinen osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen.

Tavoitteet

Tavoitteena on toteuttaa valtiontalouden sopeutustoimia. Lisäksi tavoitteena on, ettei 75 miljoonan euron vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia.

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön viimeistään 28.8.2026

Laukaan kunnan lausunto

Laukaan kunta ymmärtää Suomen julkisen talouden sopeuttamistarpeet. Kunta kuitenkin huomauttaa, että kaikki kuntiin kohdistuvat leikkaukset kohdistuvat ensisijaisesti lapsiin ja nuoriin sekä yhteiskunnassa heikommassa asemassa oleviin, sillä kunnan peruspalveluiden valtionosuuksilla rahoitettavat tärkeimmät lakisääteiset palvelut ovat varhaiskasvatus, perusopetus ja työllisyyden hoito. Laukaan kunta näkee, että valtion sopeuttamistarpeet tulisi ensisijaisesti hoitaa kohdentamalla leikkaukset muualle kuin kansalaisten kannalta kriittisiin kuntien peruspalveluihin. Laukaan kunta tiedustelee myös, onko hallituksen esityksestä tehty lapsivaikutusten arviointi siltä osin kuin peruspalveluiden valtionosuuksien leikkaaminen vähentää varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen käytettävissä olevaa, ainakin Laukaan kunnassa jo tällä hetkellä riittämätöntä rahoitusta?

Kuntien tilanteet ovat hyvin erilaisia ja osasyynä tähän ovat nykyisen valtionosuusjärjestelmän puutteet. Yleisesti on tunnustettu, että nykyinen rahoitusjärjestelmä ei vastaa kuntien nykyisiä lakisääteisiä tehtäviä. Hallituksen tulisikin ensin korjata peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä vastaamaan kuntien nykyisiä tehtäviä ennen kuin siihen voidaan kohdistaa euromääräisiä vähennyksiä. Vähennysten todellinen vaikutus on aivan erilainen kunnissa, jotka tällä hetkellä saavat ns. sote-erien vuoksi valtionosuusrahoitusta enemmän kuin heille kunnan ikärakentaan ja muiden tekijöiden kautta laskettu lakisääteisten tehtävien rahoitus vaatisi. Näiden kuntien veroprosentit ovat myös usein huomattavan alhaiset. Heillä on siten mahdollisuus sopeuttaa taloutta helpommin ei-lakisääteisiä palveluitaan karsimalla tai veroprosenttia korottamalla kuin kuntien, joiden valtionosuusrahoitus on tällä hetkellä riittämätön lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja oma kunnallisveroprosentti on jo nostettu korkealle. Näin ollen nyt esitettävällä tavalla toteutettavat leikkaukset kasvattavat entisestään kansalaisten epätasa-arvoa julkisten palveluiden saajina.

Tämän hetkessä esityksessä negatiivisen valtionosuuden kunnat jäävät sinällään perustellusti leikkausten ulkopuolelle, mutta niiden kuntien, joissa ns. sote-erät ovat negatiivisia, mahdollisuudet huolehtia lakisääteisistä tehtävistään vaarantuvat entisestään. Laukaan kunta esittääkin, että nyt esitettävät ja kaikki mahdolliset tulevat kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdennettavat leikkaukset toteutetaan pienentämällä tällä hetkellä osalle kunnista menneiden vuosien sotemenojen perusteella maksettavia positiivisia sote-eriä. Sote-erät perustuvat kuntien historiallisiin tehtäviin, eikä niillä tulisi olla roolia enää nykyisessä valtionosuusjärjestelmässä. Positiivisten sote-erien pienentäminen kohdentamalla kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin valtion talouden sopeuttamisen vuoksi tarvittavat leikkaukset niihin auttaisi tulevaisuuden kokonaisratkaisun löytämistä kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen vähentämällä tämän hetkistä epätasa-arvoa valtionosuusrahoituksen määräytymisessä. Samalla tällä hetkellä nykyisiä lakisääteisiä tehtäviään suurempaa valtionosuusrahoitusta saavat kunnat saisivat näiden vähitellen tehtävien leikkausten avulla aikaa sopeuttaa omaa toimintaansa ilman, että niille jatkossa kokonaisuudistuksen yhteydessä tarvitsisi varata mittavaa siirtymäaikaa.

Laukaan kunta huomauttaa myös, että vuonna 2025 pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron valtionosuusleikkauksen toteutustavaksi päätetyn 2 %:n vähennyksen sanottiin olevan voimassa ainoastaan vuoden 2026 ajan. Nyt kuitenkin esitetään, että samaa leikkaustapaa jatketaan edelleen, vaikka se kohtelee epäoikeudenmukaisesti nimenomaan kuntia, joissa on paljon lapsia ja nuoria, eli heitä, joihin kuntien nykyiset perustehtävät kohdistuvat ja jotka siksi tarvitsevat merkittävästi valtionosuuksia. Laukaan kunta esittääkin, että myös tämän leikkauksen osalta siirrytään takaisin perinteiseen euroa per asukas toteutustapaan.

Laukaan kunnan asukasluku on 18824. Lasten ja nuorten (0-18 vuotiaat) osuus koko kunnan väestöstä on n. 25 %, joten kunnan lakisääteisten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tehtävien määrä on mittava. Laukaan kunnallisvero on 9,9 %, joka on reilusti yli valtakunnallisen asukasluvulla painotetun keskiarvon. Sivistystoimen kustannukset ovat 70 % kunnan toimintakuluista. Tehokkuudessa mitattuna Laukaan kunnan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelut on toteutettu erittäin tehokkaasti. Esimerkiksi Laukaan perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset ovat selvästi Suomen keskiarvon alapuolella. Edellä kuvatun väestömäärän ja ikärakenteen kunta on kolmen tasapainottamisohjelmansa kautta sopeuttanut kaiken ei-lakisääteisen tekemisensä minimiin ja taistelee valtionosuusrahoitusjärjestelmän uudistusta odottaessaan koko ajan olemassaolostaan, joten esitetyt leikkaukset ja niiden toteuttamistapa on kunnan kannalta kriittinen.

Edellä esitetyn perusteella Laukaan kunta toteaaakin, että toteutuessaan nyt esitetystä muodostaan hallituksen esitys vaikeuttaa edelleen merkittävästi Laukaan kunnan suoriutumista nykyisistä lakisääteisistä tehtävistään sekä syventää merkittävästi Suomessa kansalaisten ja erityisesti lasten ja nuorten epäyhdenvertaisuutta suhteessa julkisiin palveluihin ja niiden rahoittamiseksi maksettaviin veroihin.

Valmistelija

Konsernipalvelujohtaja Maarit Kaija, puh. 040 351 8605

Jakelu / toimenpiteet

Lausunto jätetään lausuntopalvelu.fi -palveluun 28.8.2026 mennessä.